אבינעם דנין 1939-2015

הגר לשנר, מנהלת האוסף – העשבייה, אוספי הטבע הלאומיים באוניברסיטה העברית
hagarv@savion.huji.ac.il–

אבינעם היה איש הצומח והצמחיה של ארץ ישראל בכל גופו ונימי נפשו. איש עתיר ידע שידע להורות את אשר הוא יודע, ולהנחיל את נפלאות מדע הבוטניקה ואת הכרת הצמחים לתלמידיו ולכל אדם. בטקס בו הוענק לו פרס מטעם האגודה הישראלית לאקולוגיה על מפעל חיים, העיד אבינעם דנין על עצמו כי אהבת הפרחים הייתה חלק ממנו מיום בו התחיל ללכת. מגדיר הצמחים שכתב אבינעם דנין יחד עם פרופ' נעמי פיינברון-דותן הוא "התנ"ך הצהוב" של כל חובבי צמחי הבר בארץ. האתר ומאגר המידע שהקים הם כלי ראשון במעלה להכרת הצמחים. שני אלה הם מורשת שלא תסולא בפז לידיעת צמחי הבר של הארץ.

פר

ופ' אבינעם דנין בטקס הענקת פרס מפעל חיים מטעם האגודה לאקולוגיה ולמדעי הסביבה

קורות חייו

אבינעם נולד בחיפה להוריו שרה וחירם דנין, אח לאודי ולתמי. הוא גדל וחי כל חייו הבוגרים בשכונת בית הכרם בירושלים, למד בבית-ספר בית-הכרם ואחר כך בתיכון ליד האוניברסיטה. אחרי שירות צבאי, תחילה בנח"ל ואחר-כך כמדריך שדה לצמחים, התחיל ללמוד באוניברסיטה העברית.

בשנת 1964 הוא השלים את עבודת ה-Ms.C. שלו על הצומח של מישור ימין, בהדרכתו של פרופסור גדעון אורשן. במישור ימין הוא גם גילה את אחד מהצמחים הרבים אותם תיאר למדע – **לשון-שור נגבית** (*Hormuzakia negevensis* (Danin) Danin & Hilger).

ב-1970 סיים את עבודת הדוקטורט על הצומח בנגב, שכותרתה "מונוגרפיה פיטוסוציולוגית-אקולוגית של הנגב הצפוני", בהנחייתם של מיכאל זהרי וגדעון אורשן. עבודה זו פורסמה בהמשך בספר "הצומח בנגב" בהוצאת עם עובד.

בין השנים 1973-2007 כיהן כחוקר ומרצה באוניברסיטה העברית. הוא פיתח ולימד את הקורס "צומח ארץ-ישראל" וכך הנחיל את הידע שלו לדורות רבים של תלמידים. עיקר עבודתו המדעית היתה בתחומי הגיאובוטניקה והפלוריסטיקה של ישראל, סיני וירדן.

מאז שנת 2002 הקים אבינעם דנין ופיתח את האתר של "צמחית ישראל ברשת" (flora.org.il). אתר זה הוא כלי אינטרנטי להכרת צמחים המשמש את כל אוהבי הצמחים בארץ לזיהוי צמחים, ושאילתות שהוגשו לאתר נענו תמיד ברצון. האתר הוא כלי ראשון במעלה לזיהוי של צמחי בר ולהכרת תפוצתם.
לאחר פרישתו לגמלאות המשיך אבינעם דנין בעבודתו המדעית ובפיתוח האתר "צמחית ישראל ברשת".
אבינעם נפטר ביסורים, אך חי את הפרחים, וכך נזכור אותו כולנו – איש גדול שהקדיש את חייו לשתי האהבות הגדולות שלו, המשפחה והצמחים.
אבינעם הותיר אחריו משפחה אוהבת ואהובה – את אשתו דרורה; הילדים איריס, מורית, ברק ושירה; ותשעה נכדים.

אבינעם המורה וחוקר הטבע

כל חייו הבוגרים עסק אבינעם דנין בהוראת הבוטניקה, הן כמורה באוניברסיטה והן בקורסי השתלמות לגופים שונים דוגמת החברה להגנת הטבע, חילי צה"ל ועוד. שאלה קטנה שהופנתה לאבינעם הפכה כמעט תמיד לשיעור מפורט ורב ידע בבוטניקה.
אבינעם היה חד-עין מאין כמוהו למיוחד ולשונה. במהלך חייו גילה אבינעם מאות צמחים שלא היו מוכרים לפני-כן בצמחית הארץ.
צלף רמון הוא מציאה בוטנית מהמאוחרות יותר האופיינית לעינו החדה של אבינעם. ב-9 בפברואר 2011 התקיים סיור של המחלקה באוניברסיטה למכתש רמון. אבינעם שכבר התקשה ללכת לא הצטרף לסיור הרגלי והגיע עם האוטובוס אל עין סהרונים, שם הוא פגש את נדב טאובה, הפקח של רט"ג. אבינעם הציע לנדב כי זה יקח אותו לנסיעה במכתש כדי להסתכל בצמחים, והוא ילמד אותו צמחים בתמורה. כך נהיה. הם נסעו בדרכי המכתש והנה, בזוית העין, הבחין אבינעם בצמחי צלף "מוזרים" שרועים על שכבות הגבס מתקופת הטריאס. מאוחר יותר, לאחר בדיקות נוספות של חומר חי ובספרות, תואר הצמח כצמח חדש למדע בשם **צלף רמון** Danin *Capparis ramonensis*, מין אנדמי נדיר ביותר, הגדל רק במכתש רמון.
אבינעם דנין תיאר והגדיר למדע 43 מיני צמחים ו-3 תתי-מין. שלושה צמחים שתוארו על ידי מדענים אחרים קרויים על שמו. הוא כתב שבעה ספרים בעברית ושבעה באנגלית, ופרסם יותר ממאתיים וחמישים מאמרים בעברית ויותר ממאתיים באנגלית. איזה יבול חיים מדהים.
אבינעם היה חבר בוועדת השמות הממשלתית, ובתת הועדה לשמות הצמחים של האקדמיה

ללשון העברית; ובמועצה המדעית של רשות הטבע והגנים. בנוסף לכך הוא היה חבר בארגון OPTIMA ובוועדות בין-לאומיות לחקר הצומח והצמחייה.
כל חייו אסף אבינעם צמחים והאוסף הלאומי באוניברסיטה העברית בירושלים מכיל אלפים רבים של צמחים אותם אסף בארץ, בירדן, בסיני ובארצות נוספות. עיקר אהבתו היה נתון לצמחי המדבר אותם אסף בישראל, ירדן וסיני, ומרבית הצמחים שתיאר למדע הם צמחי המדבר.

את אבינעם "הכרתי" בראשונה דרך המאמרים והספרים שליוו אותי עוד מנעורי. את האיש עצמו פגשתי כאשר הגעתי לאוניברסיטה העברית כעובדת ואחר כך גם תלמידה. דלתו של אבינעם היתה תמיד פתוחה בפני לשאלות, בקשות וכמובן, ל"תגליות בוטניות". ניהלתי אתו לא מעט "דיוני פרוזדור" שהתמשכו לתוך חדרו ואל רעיונות ותובנות.
הקשר בינינו התהדק בזמן "סקר המינים הנדירים". במהלך הסקר הבאנו לאבינעם מידע על תפוצת הצמחים הנדירים שמצאנו. את המידע הזה הוא שילב תחילה במגדיר הצמחים, ואחר כך גם במאגרי המידע שפיתח.
כאשר התחלתי לעבוד בעשביה הכרתי "אבינעם נוסף" – הוא הקדיש זמן רב ומאמצים כדי לעזור לי בפרט, ולעשביה בכלל. הוא תרם והעשיר את האוסף בצמחים רבים, רובם נדירים מאד שהביא לאוסף. פעמים אין ספור הוא הגדיר צמחים שהתקשיתי להגדיר, והאתר שהקים שימש אותי רבות לצורך זיהוי הצמחים.
שמחנו כל כך הוא ואנחנו, עובדי העשבייה, כשמשרדו עבר לקומת השלישית של בנין ברמן, וכך התקרב אל העשבייה עוד יותר והפך להיות חלק אינטגרלי מצוות העשבייה. פינת העבודה שלו בעשביה היתה פעילה תמיד וכל צמח שהנחתי שם עם בקשה לזיהוי טופל תוך ימים ספורים.
ביום הולדתו השבעים של אבינעם חגגנו, הוא והבוטנאים – עמיתיו ותלמידיו, בסיור ופיקניק בגבעת תיתורה שליד העיר מודיעין. ינואר, קר, ראשית פריחה, ואנו רצים בעקבותיו של אבינעם במעין מיני-סיור של הקורס "צומח ארץ-ישראל". כזו חגיגה היתה לנו שם!
ובכל השנים לאחר שיצא לגמלאות שב אבינעם והופיע עם גילויים חדשים בחדוות ילד המגלה עולמות, ובשמחת החקר. וסקרנותו ותגליותיו היו בלתי נדלים. צריכים הייתם לראות איך הגיע בוקר אחד לעשביה עם כוכבים זוהרים בעיניו – הוא ראה בגן הבוטני בהר הצופים **מושיובית גלילית** *Mosheovia galilaea* Eig, צמח בר נדיר שאותו הכיר עד אז רק מהספרות!

כך נזכור אותו. יהי זכרו ברוך.

צמחי Flora Palaestina שאבינעם דנין תיאר למדע:

רגלת קפריסין – *Portulaca cypria* Danin

רגלה – *Portulaca tritubercula* Danin, Domina & Raimondo

משולשת

רגלה – *Portulaca papillato-stellulata* (Danin & H. G. Baker) Danin

כוכבנית-מגורגרת

ציפורנית דנא – *Silene danaensis* Danin

צפורנית אלכסנדרונית – *Silene alexandrina* (Asch.) Danin

צללית סיני – *Minuartia sinaica* (Boiss.) Danin

בופונית רמון – *Bufonia ramonensis* Danin

צלף הרמון – *Capparis ramonensis* Danin

אזובית רמון – *Origanum ramonense* Danin

מַרְבֵּה-חָלָב נֶגְבִּי – *Polygala negevensis* Danin

אַשְׁלִיל הַנֶּגֶב – *Reaumuria negevensis* Zohary & Danin

עַדְעַד הַגָּלִיל – *Limonium galilaeum* Domina, Danin & Raimondo

זוּטַת דָּנָא – *Micromeria danaensis* Danin

אֶזוֹבִית פֶּטְרָה – *Origanum petraeum* Danin

אזובית סיני – *Origanum isthmicum* Danin

אֶזוֹבִית יַרְדֵּנִית – *Origanum jordanicum* Danin & Kunne

אֶזוֹבִית פונון – *Origanum punonense* Danin

קיקסית (עַפְעַפִּית) יְהוּדָה – *Kickxia judaica* Danin

קיקסיה (עַפְעַפִּית) אֱדוֹמִית – *Kickxia petrana* Danin

קיקסית (עַפְעַפִּית) סיני – *Kickxia macilenta* (Decne.) Danin

פוּאַת דָּנָא – *Rubia danaensis* Danin

לשון-שור נגבית – (*Hormuzakia negevensis* (Danin) Danin & Hilger)

מַחְטָנִית הַמִּדְבָּר – *Ifloga rueppellii* (Fresen.) Danin

חוֹחַן בְּלַנְּשׁ – *Onopordum blancheanum* (Eig) Danin

עבקנה נדיר – *Arundo mediterranea* Danin

Haplophyllum poorei C. C. Townsend ssp. ***negevense*** Zoh. et Danin –

פיגמית פור תת-מין נגבי

– ***Leopoldia longipes*** subsp. ***negevensis*** Feinbrun and Danin

מצילות ארוכות-עוקץ תת-מין הנגב

Reaumuria hirtella Jaub. & Sp. var. ***palaestina*** (Boiss.) Zoh. et Danin. –

אשליל שעיר זן ארץ-ישראלי

צמחים הקרויים על שמו של אבינעם דנין:

כלך דנין – *Ferula daninii* Zohary

שום האבקנים – *Allium daninianum* Brullo, Pavone & Salmeri

עלקת דנין – *Orobanche daninii* Domina & Raimondo

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: לשנר ה., אבינעם דנין 1939-2015, 2015, כתב-עת "כלנית" מספר 2.

==========

אבינעם דנין 1939-2015